

~~2946~~

~~88777~~

~~Видання~~

ВО УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ І
ЖУРНАЛІСТІВ У ПРАЗІ

~~7031~~

АРКАДІЙ ЖИВОТКО

СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ ПИСЬМЕНСТВО

ПОЗА

С. С. С. Р.

~~88777~~

88777

ПРАГА
1937

ОК
10

ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ І
ЖУРНАЛІСТІВ У ПРАЗІ

~~7831~~

АРКАДІЙ ЖИВОТКО

2946

СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ ПИСЬМЕНСТВО

ПОЗА

С. С. С. Р.

16/16

Випозичальня книжок
„ІЗМАРАГД“
Львів, вул. Косцюшка 5.

Укр. лів. обл. н. 16(16) - 1944

ПРАГА

1 9 3 7

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

WS [2=yu/5-3

Відбитка з „Українського Тижня“
1937, чч.: 1—4.

3399

Українське літературне життя пореволюційних і повоєнних часів зростало у виключних умовах. Одною з найвиразніших є поділ його поміж різними державами. На українських землях СРСР, за останніх 15 років українська література пережила еволюцію від рожевих надій розквіту до відомої постанови 1932 року, що протягом наступних р. р. привела до остаточної її ліквідації, як самостійного національного явища. З цього часу українське літературне життя поза СРСР стає на самостійний шлях свого розвитку. Кажучи про нього за останні роки маємо на увазі творчість не лише місцевих сил, а також і творчість тих літературних сил, що завдяки політичним обставинам примушені були покинути свій край.

*

Спинившись на поетичній творчості останніх років, в першу чергу мусимо згадати тих, початки творчости кого сягають часів ще передвоєнних. Першими з них С. Черкасенко та О. Олесь, що вже займають почесне місце в історії української літератури.

Глибока любов до рідного краю, до України („Сонце з України“), туга-біль за її долею, є основними мотивами поетичної творчости С. Черкасенка останніх часів. А разом з тим і бадьорі нотки змагання, як і колись в минулому, з певністю в перемогу і визволення

*) Скорочений реферат, який було прочитано 16. XII. 1936 р. в Т-ві Українських Письмен. і Журналістів в Празі.

(„У перерві“). Цеж і в його історичних поемах з часів Хмельницького, як „Триліси“ та „Іскра з великої пожежі“.

Меньш бадьорого чуємо у О. Олеся, що видав Х. т. „Поезій“ та „Кому повім печаль мою“. Глибока туга. Часом депресія.

Лише зрідка останніми часами виступає Б. Лепкий. Більше уваги присвячує прозі та діточій літературі. Частіш можна почути В. Пачовського та У. Кравченкову („Харітас“ та інші твори в часописах). Так само Б. Лисянського, що останніми часами містить свої твори в журналах: „Наша Культура“ та „Дзвони“. Зрештою В. Лашенко, що дає твори сатиричного характеру.

Замовкли — М. Обідний, що після зб. „Нерозцвілі ранки“ (1923) дав кілька поезій в „Новій Україні“ та „Проти Хвиль“, Б. Гомзин, що дав зб. „Тройзілля“ (1928), Г. Мазуренкова.

Натомісьць продуктивно виступає Є. Маланюк, що випустив першу свою збірку 1924 р. п. н. „Стилет і стильос“. Після того вийшло ще три збірки: „Гербарій“, „Земля і Залізо“ та остання „Земна Мадонна“ (1934). Містить вона переважно поезії друковані за останніх десять років в різних часописах. Поза досконалою формою і вправністю звертає ця збірка на себе увагу чи не головнішим своїм мотивом чорного песимізму, якогось неспокою, поденервовання, що часом виливається в просто хоробливе почуття зненависти. До чого? До того, що здавалося, мусілоб бути поетові найдорожчим. Маємо на увазі ту специфічну інтерпретацію української історії, в якій він не шкодує найчорніших фарб для України, вбираючи її в найбрудніші образи:

„Лежиш розпусто, на розпутті,
Не знати — мертва чи жива.
Деж ті байки про пута куті
Та інші жалісні слова?

Хто гвалтував тебе? Безсила,
Безвладна, п'яна і німа
Неплодну плоть, убоге тіло
Давала кожному сама.

Мізерія чужих історій
Та сльози п'яних кобзарів —
Всією тучністю просторів
Повія ханів і царів ...

.

Звідціль черкаська твоя шатость
І рабська кров твоя звідціль,
І діти, мов дурні курчата,
І сліз — пісні, й бандури-біль...

(„Діва-Обида“).

Зневага і проклін, якими просякнута такі твори, як „Антимарія“, „Чорна Елада“, „Замість сонета“, згадана нами „Діва-Обида“ та ін. Ледве чи хвилива реакція. Скоріше цілий стиль поета, принаймні „Земної Мадонни“, яку з такою насолодою він бичує мов „шалений птах з кривавими очима“ (Ю. Липа).

Поети -- Л. Мосендз, Ю. Липа, О. Стефанович, Ю. Шкрумеляк, О. Бабій творять ніби переходовий щабель до поетів молодшої доби.

Красою поегичного вислову визначається творчість Л. Мосендза, що р. 1933 дав вінок сонетів „Юнацька весна“. Не менший мистець слова Ю. Липа, що дав зб. „Суворість“. Поезії О. Стефановича, що розсипано їх в різних журналах, визначаються глибиною і теплотою почуття, красою музики слова.

З поетів молодшої доби на перше місце висувається постать Б. Антонича, що дав першу збірку р. 1931 п. н. „Привітання життя“ і з того часу помітно зростає. Через низку поезій друкованих в різних часописах („Дзво-

ни“, „Дажбог“ та ін.) приходять поет до прекрасної зб. „Три перстені“,*) перейнятої одноцільним ліризмом, безпосереднім чуттям, красою мови та оригінальністю образів. Молодість. Безжурна молодість. Краса природи. Сонце і весна. Соняшний поет, як назвав його І. Огієнко. Сонце — найближчий товариш поета. Радісна, дійсно соняшна тематика, гімн молодости, сили, світлого погляду в майбутнє. Майстер незрівняних образів, що бере їх переважно з щоденного сільського життя й природи:

„Зелений ясень, серп і коні.
Прилипнув хлопець до вікна,
В чарки сріблесті і червоні
Поналивалася весна.

І хочеться хлопчині конче
Від весняних воріт ключа.
З трави неждано скочить сонце,
Немов сполохане лоша“.

(„Чарки“).

Або:

„Стріла намірена до лету,
Струна настроєна до гри.
Червоні зорі, мов монети
В калитці вечора лягли“ ...

(„Малий гімн“).

Навіть різдво Бога поет переносить до лемківського села Дуклі:

„Народився Бог на саях
В лемківському містечку Дуклі.
Прийшли лемки в крисанях
І принесли місяць кругли“ ...

(„Різдво“).

*) Остання зб. Б. Антонича, що щойно вийшла, зветься „Книга Лева“.

Лише часом хмарина смутку затинить поетові сонце
і тоді чуємо: „мій голос неспокійний в моїй трагічній
батьківщині“ де:

... „І день не день, і ніч не ніч, і спів не віщий нам.
О, земле, земле батьківська, клятьбо бездольна,
Моя країно Благовіщення!“

(„Країна Благовіщення“).

Одною з найживіших збірок поезій можна вважати
також збірку Ю. Косача — „Черлень“, присвячену па-
м'яті М. Хвильового. Збірка ця обіймає три етапи. Пер-
ший — волинський, багатий на спогади з революційних
років. Роки діточі. Є він найбільш мелодійний. Другий
і третій — еміграція (Прага, Париж). Великі ідеї, шу-
кання героїчної людини. Тут же внутрішня боротьба та
прагнення розв'язання проблем сучасного. Звідци такі
постаті як Христос, Цезар, Орлик, або:

„Поручник гармаш Бонапарте
Грає із Долею в карти.

Темні є карти у Долі в руках,
Доля химерна, стара і гидка.

Поручник гармаш Бонапарте
Грає в відкриті карти.

Атут — хоробрість, каже він Долі,
Вам не відоме це гасло Волі.

Карти мої — три дами зальотні,
Любки зрадливі, але шляхотні,

Франція — перша, друга — Слава,
Третя — Війна, моя пані ласкава.

Доля рече посміхаючись — пас!
Поручник у відповідь гречно їй — раз!

І блиском очей повертає багнет
На ключ до Тульону, на форт Егіет“.

Цим же перевито збірку „Черлень“. У новій збірці Косача „Мить з Майстром“ зустрічаємося вже, до певної міри, з глибшим підходом до розв'язання проблем сучасності. Чин, рух, боротьба за живе життя, просякнуте глибиною патріотичного чуття і перемога. Все це перевите нотками релігійності. Звідци образ свого бога. Бога не тих, що „праворуч постають, що не знали ніколи про гріх“, але тих чие життя „бунтарське, як злива, як буря“, та серце яких „мов битевний, розмаяний стяг“, чия душа буйно ярилась. Шукання свого бога чи не найбільш характеристична риса в цій новій збірці. Шукання бога чину, руху, бога бунтарів-ворохобників, що став би на місце бога тих, чії „вії ховатимуть радість і спокій покори“.

Культурність і надзвичайна дбайливість — це збірка гідного сина свого батька (О. Олеся) Ольжича. Назвав він її „Рінь“. Спокійно, впевнено ступає поет шляхом своєї творчості. Шукаючи сили для боротьби в добах сивої давнини, мандрує він до легендарних часів. Але шукає ознак її і в сучасному. Даючи образ сучасної доби вказує поет на цю силу, що „на полях сторожкого сьогодні“ зростає.

„Дванадцять літ кривавилась земля
І сціпеніла, ствердла на каміння.
І застелило спалені поля
Непокориме покоління.

До перс закликає, просячи тепла,
Тулили марно немовлята лица.
Проте їм чорне лоно віддала
Доба жорстока, як вовчиця.

Тепер дощі холодні і вітри,
Кудлаті хмари, каламутні ріки.
Але ростуть у присмерку нори
Брати, сурорі і великі.

Цеж вони кажуть :

„Ми резерви, та завтра без ляку
Ми з світанком піднімемось сивим.
Ну, шалена це буде атака
І скінчиться, звичайно — проривом“.

Багацько барв в сполуці з музикою слів — так би сказав характеризував збірку „Барви і лінії“ С. Гординського, що дав останніми часами „Буруни“ та „Слово про Ігорів полк“. Бадьорість. Свіжість. Все це те чим перевито творчість поета.

Насичені чуттям образи з життя міста дає в своїх поезіях Я. Дригинич. „Різблю віддаль“ — так зветься його остання збірка. Поезії Дригинича тематично світового характеру.

Тюремним переживанням присвячує свою збірку „Сонети і строфи“ Б. Кравців. Відбиваючи прояви духового життя в'язня, поезії прозраджують внутрішнє напруження поета, молодечий порив, що переплітається з сумірним настроєм автора. Помітно, як зауважує І. Дубицький („Ми“ 1935), вплив з одного боку ідеології Донцова, а з другого Уайльда („Баллада про Редінгську в'язницю“).

Збірку настроєвих поезій дала І. Наріжна, слушно назвавши її „Настрої“. Китичка квітів смутком повитих, що мріють про край далекий, рідний. Так в цілому можна булоб означити цю збірку, де цей смуток побратався з ніжним відчуттям природи.

Інше у Н. Ливицької, що дала збірку „Вогонь і попіл“, в якій, як слушно підмітила критика, більше вогню чим попілу. Широке, безмежне, як дикий степ, гаряче і п'янке кохання. Безпосередня, проста, але палюча пісня, цілий ліричний потік поезії, що часом може опалити читача.

З інших поетів треба згадати таких як А. Волощак, що дав збірку „У темній горю“ (поезії людини, що втра-

тила зір на війні). Туга. Розпука повз якої годі байдуже пройти, Р. Завадович (цикль „Поет“ у „Дзвонах“ 1933) О. Теліга, О. Печеніг, М. Рудницький, В. Гаврилук, що дав збірку „Сольо в тиші“, Д. Николишин — „Світанки й сутінки“, Киднир, що містить свої твори у „Віснику“ та „Дзвонах“, Курпіта, що дав книжку лірики „На до-співах весняних“ та ін.

З наймолодших поетів, що щойно виступили: В. Шаян, Б. Жарський, М. Дяченко, І. Коровицький. Шаян дав збірку „Орден Бога сонця“, присвячену „вічній пам'яті О. Новаківського, Великого Лицаря Ордену Бога Сонця“. Спроба сполучити деякі риси східнього світогляду з гуцульськими. Месіянство. Поет хоче вести гуцулів у „новий світ, куди поведуть могутні боги арійських народів“. Хочє творити новий лад:

„Ми лад творити хочем, а не мєсть,
Ми, божий орден,
У світ творити лад — красу ідем“...

„Кучеряві дні“ — так назвав свою збірку Жарський. Більш ніж звичайний вплив Антонича. Досить звернути увагу хоч би на саму назву збірки — „кучеряві“, а у Антонича: кучерява весна, кучерявий місяць, кучерява молодість

(„Ми молодість тверду і кучеряву
Складаємо, мов прапор, на лафетах“...) і т. д.

Претензійна збірка „Іскри“ Дяченка; забагато гасел, забагато сміливости, амбіції й претензії і занадто мало власної оригінальної думки. Лише зрідка дещо і це дещо є там де є просте спостереження, опис і прості переживання.

Зрештою „Віще зілля“ І. Коровицького, в творчости якого критика вбачає примітивну первісність тематики Волині і Полісся та сильний вплив Антонича й Маланюка.

Зокрема спинимось на творчості поетів Підкарпатської Русі та бачванських українців.

Щодо П. Русі, то в першу чергу мусимо згадати одного з старших поетів, творчість якого просякнута революційним захопленням народного відродження, національним зривом. Є ним В. Гренджа-Донський, що дав останніми часами збірку „Тобі рідний краю“.*)

„Свій соняшно-блакитний стяг
Ви сильно в двох руках держіте“ ...

звертається поет в цій збірці до молоді і немов би у відповідь йому чуємо з уст Зореслава**) в його збірці „Сонце і блакить“:

„Ми — вочлене хотіння,
Ми — непереможний чин,
Ми — підвалина й коріння,
Ми — окрилення вершин ...
Ми стихією грізною
Идем вперед, на ясний шлях,
А за нами йде горою
Перемога в блискавках“.

З інших — М. Божуківна, що творить на тлі народної пісні (останніми часами щось її не чути) та Боршош-Кумятський, творчість якого носить так само характер бадьорости, любови до краю й його природи. Відрізняється згущенням соціальних мотивів на тлі сучасної дійсности життя свого народу. Остання його збірка: „В Карпатах світає“. Попередня — „Країна див“ (1934).

*) Попередні збірки: „Квіти з терном“, (1923) „Золоті ключи“. (1933), „Тернові квіти з полонин“ (1928), „Китиця квіток“ (1925) та ін.

**) Попередня збірка Зореслава зветься „Зі серцем у руках“ (1933).

З бачванських поетів — І. Костельник, перша збірка якого вийшла говіркою ще р. 1904 п. н. „З мого валала“ (З мого села). Після того його поезії зустрічаємо, як в місцевих часописах, Альманхах-календарях так і в загально-українських. В Альманахові 1936 р. на першому місці вибір з його поезій. Одні з них носять характер народньої пісні чи її перетворення, інші визначаються вже до певної міри оригінальним оформленням сучасної тематики. Особливо визначаються поезії на патріотичні теми. Переважно до першого типу творчости Костельника, подібна творчість і інших молодших бачванських поетів, з яких перше місце належить Матвію Гинаю, що поруч патріотичної та релігійної лірики присвячує увагу любовним темам. Інший поет — Я. Фейса помітно прагне відійти в своїй творчости від пісенної форми до оригінальної.

Зрештою поети, що виступають на сторінках заокеанських видань. Є це такі імена, як В. Курдяк, П. Карманський, В. Туливітер, Т. Федик, П. Чайківський, О. Івах та ін., твори яких між іншим увійшли до збірки поезій ріжних народів у Канаді в перекладі на англійську мову п. н. *Canadian Overtones*, що її зладив і видав канадійський професор і поет *Watson Kirkconnell*.

*

Тоді, як в поезії останніх часів зустрічаємо чимало творів з тематики загально-світового характеру, проза визначається більш тематикою суто національною. Серед старших письменників в цій галузі письменства в першу чергу мусимо згадати великого майстра новель, що в історії українського письменства має визначне і почесне місце. Це В. Стефаник. Останніми часами творчість письменника виявилася лише в декількох новелях, як „Шкільник“ (1932) та ін.

Низку оповідань з еміграційного життя дав С. Черкасенко („Померлі душечки“ друк. в „Нашій Культурі“)

та роман з козацьких часів, що саме тепер друкується в львівських „Українських Вістях“.

Мистецьку збірку оповідань про дітей дав В. Винниченко назвавши її „Намісто“, (вид. у Харкові, 1930). Разок перший. І хочеться спитати — чи буде другий разок цього прекрасного твору?

З інших письменників активно чинним був Б. Лепкий, що після р. 1930 („Веселка над пустирем“, на сусп. тему та „Вадим“ на тему княжих часів) дав р. 1934 „Орли“ з козачих часів.

До переходової шаблі можна зарахувати Ф. Дудка, К. Гриневичеву, Г. Журбу, О. Ржепецьку, Н. Королеву та до деякої міри О. Бабія.

З старших творів Ф. Дудка треба згадати такі повісті з визвольних часів, як „Чорторий“, „Квіти і кров“, „Прірва“, „На згрищах“ та низку інших менших чи більших оповідань, як „Чорний крук“, „Над Дніпром“, тощо. Першою спробою письменника дати історичну повість є трилогія про гетьмана Мазепу — „Великий Гетьман“, перша частина якої щойно появилася п. н. „Між Сцилою і Харибдою“.

Над історичними темами працює К. Гриневичева, що останніми часами дала дві повісті: „Шоломи в сонці“ та „Шостикрилець“. Обидва твори визначаються вишуканим словом, багатим образом, оживленням героїчного минулого. Зокрема „Шостикрилець“ дає історичні картини, що можуть захопити читача своєю будовою, змістом та мовою сивої давнини. Є це „низка медальонів, кожний цілість про себе, звязані між собою особою свого носія“, як визначає свій твір сама авторка. „Мініатюри в старім золоті... Мініатюри розмальовані на золоті старих традицій народу... люблячо, з таким чуттям для містецької краси і з таким гідним признанням знання рідної старовини“, як цілком слушно оцінила цей твір критика (О. Грицай).

Відома вже з давніших часів драм. сценками: „Маланка“ та „Метелиця“*) письменниця Г. Журба останніми часами дала повість „Зорі світ заповідають“. Образ Волині з передвоєнної доби. Пробудження свідомости в народі. Мистецькі досягнення. Свіжа, жива мова, з барвистими місцевими виразами, словами. Насичені глибоким драматизмом картини українського села, що часом нагадують Стефаникові перлини.

Відновила свою творчість О. Ржепецька, що виступила, як письменниця ще перед війною в „Літ. Наук. Віст.“ Світова війна, а потім революція припинили було її творчість. Щойно р. 1934 з'явилося перше з того часу її цікаве і щире оповідання п. н. „На берегах Гориня“. Цей рік приніс збірку „Вічне полум'я“, що складається з трьох оповідань, які можна булоб назвати малюнками жіночої душі.

До письменників цієї доби належить також Н. Королева, що останніми часами дала багато творів, а з них в першу чергу треба зазначити такі як: „1313“, „Во дни они“ та „Інакший світ“. „1313“ це повість з часів середньовіччя про винахідника стрільного пороху, про таємничу середньовічну вченість. Поруч з тим образки представників інквізиції, францісканів, монастирської братії, міщанства й забобонів юрби. „Во дни они“ — нариси, темами для яких авторці послужила Євангелія. „Інакший світ“ — це екзотичні оповідання, що дають образи Кавказу, старовинного Риму, давньої Іспанії тощо.

Зрештою О. Бабій, що дав повість „Дві сестри“ — переживання вояків УГА після злуки її з сов. військами 1920 р.

*) Перша книжка оповідань Г. Журби вийшла року 1908 п. н. „З життя“ (Одеса). Після того працювала в „Українській Хаті“, що виходила під ред. П. Богацького та Микити Шаповала.

З молодших сил в першу чергу звертають на себе увагу У. Самчук, Ю. Липа, Ю. Косач.

Творчість У. Самчука визначається добрим обсерваційним хистом, легкостю оповідання, художніми описами природи та до певної міри тонким психологічним чуттям, що приводить автора іноді до талановитих психологічних образів:

„Народ. Затиснуті, спрагли уста, напружене кантате чоло. Очі вповні в каламутну далечинь, ніби очі божевільного, що зненацька наткнувся на неймовірно яскраву ціль. Але, як пізнати її? На очах сіра шкаралюща. На душі вируючий накип їді, що збірався там впродовж століть. Стрясає дико і нервово головою, пручається пустити в рух застоєну, заржавілу думку“.

Образ з другої частини трилогії „Волинь“, що зве-
ється „Війна і революція“. З інших творів — повість „Марія“, що, як і „Волинь“ дає побут волинського села, „Гори говорять“ — боротьба гуцулів з мадярами та їх національні прагнення, „Кулак“ та ін.

Ю. Липа в романі „Козаки в Московії“ на тлі історичної доби дає опис Московщини й України XVII ст., як їх бачили мандрівники (два козаки і чернець філософ). Добі української революції присвячено письменником новелі „Нотатник“, що в насичених глибоким відчуттям української дійсності, хоч часом з певними ухилками під впливом власного політичного світогляду (так можна думати), прозраджують в авторі не буденного художника, ба психолога.

„Дивимось в очі смерті“ — так назвав свою останню повість про повстанську акцію в Україні Ю. Косач. Як і в поезіях, так і тут відчувається вплив власного світогляду, що веде автора до шукання незломного героя, типа сильного провідника. Свідома тенденція, що прорізує цілий твір. Більш характерні в творчості Косача це його історичні твори оперті на історичних студіях автора. До них належать такі, як „Сонце в Чигирині“ з

часів декабристів в Україні, „Вечір у Розумовського“, „Змія“ та ін. Ці твори дають право за С. Гординським сказати, що „Косач писати зле або не цікаво не вміє і це в нього органічне... є в нього спеціальний змісл находити живчик доби та капітальне відчуття даної доби“.

„Липнева отрута“ збірка оповідань В. Софронова відомого вже з часів безпосередньо-воєнних, коли він дав такі збірки нарисів, як „Під сміх війни“, „Бо війна війною“, пізніш „Грішник“. Остання збірка — „Липнева отрута“ містить вісім оповідань з щоденного життя. Кожне у своєму роді. Кожне витримане на належній височині. Досить напр. звернути увагу хоч би на такий художній зразок, що його здимуємо на сторінках цієї збірки, коли автор дає образ липня:

„Тугий, соковитий липень стояв на замку мов молодий засмалений циган зі скрипкою. Грав золотим смичком гарячі мелодії полудня“.

Одним з надійних сучасних письменників є А. Крижанівський, що дав в журналі „Ми“ роман „Сонце в пісках“ та „Історію одного вагону“. В першому — образ молодої, здорової, незалежної людини. Захоплення природою, життям, бадьорість, що є характеристичним в творчості і в чому відчувається щось, що іноді нагадує Гамсуна. Друге — з часів російської революції та українських визвольних змагань.

Простота, свіжість, обсерваційний хист — такими прикметами можна визначити збірку оповідань І. Керницького п. н. „Святоіванські вогні“, а серед них перше — „Стара хата“, що робить особливо глибоке враження... Сто сім років її жигтя, історії замкнено автором у трьох маленьких сторінках, всю її душу, як живої істоти в кількох ніжних словах. Решта оповідань, що так само можуть заслуговувати уваги є „Колядники“ (побут, настрої, переживання), „Бог предвічний“, „Пісня життя“, „В Нью-Йорку на концерті“ — з життя української еміграції за Океаном.

Автор воєнних оповідань М. Брилинський дав більший свій твір з української війни п. н. „Сині однострої“.

М. Голубець дав дві повісті: „Вчорашня легенда“ з часів боротьби за Львів та „Гей, видно село“ з стрілецького життя.

Шукання відважної, сильної, вільної людини бачимо в повісті „Люде з чорним піднебінням“, автором якої є І. Чернява, що перед цим дав фантастичну повість „На Сході — ми“, в якій хотів змалювати майбутню боротьбу України з Московою.

Повість з життя молоді — головню дівчаток підлітків, зі спеціальним узглядненням полового дозрівання, дала І. Вільде. „Метелики на шпильках“ — так зветься ця повість. З інших творів — збірка новел — „Химерне серце“ центральною проблемою яких є кохання, „Злочин доктора Комаринського“, „Психолог“, „Пуста жінка“, що з'являлися на сторінках часописів („Жін. Доля“, „Назустріч“ тощо), в яких авторка торкається проблем психологічного та психопатологічного характеру. Появлення І. Вільде критика зустріла взагалі досить прихильно відзначаючи її творчість, як культурну і потрібну (С. Доленга, Є. Целенський та ін.).

Проблемі взаємин двох полів присвячує свою „Велику мовчанку“ О. Цегельська. Вона ж дає теплі образки надихані широю любов'ю до дітей в збірці „Слідами босих ніжок“, що містить 15 оповідань з психології сільських школярів.

Живі, легенькі, повні спостережень оповідання про дітей зустрічаємо в журналах („Назустріч“) Г. Лашенкової („Щоденник“, „Гості“ тощо).

Зрештою М. Гірська, що дає оповідання з бойківського життя.

З письменників П. Р. в першу чергу треба згадати В. Гренджу-Донського, повість про останнього підкарпатського опришка Ілька Лепея щойно вийшла. Далі

Львів. Бібліотека
А. ДУСР

17

Львівська державна
шкорова бібліотека

2040

А. Маркуша, автора творів на соціяльні теми та на теми з діточого життя, — напр. збірка „Виміряли землю“ та оповідання „Оленка сватачкою“, „Злочинець“, що їх знаходимо в Альманасі 1926 р. Останніми творами А. Маркуша, що війшли до Альманаху 1936 р. є „Сільські дипломати“ де підхоплено образок із сільського життя та опов. п. н. „Романтика“. З інших письменників в цьому Альманасі бачимо К. Феделеша, що дав образки перейняті психологічною аналізою, Луку Демяна з його оповід. „Горе старої Чмелихи“, А. Ворона, І. Невицьку та ін.

Тоді як в поезії П. Р. бачимо чимало молодих сил, в прозі переважно письменники старшої генерації.

З бачванських письменників в першу чергу мусимо згадати побутові оповідання Г. Костельника (що помімо опублікованих раніш зустрічаємо ще в Альманасі 1936 р. „Давні приятельки“, „Мусять бути дзвіночки“ та ін.). В гумористичному тоні дає побутові картинки М. Ковач, що не заважає йому робити спроби й щодо більш поважних тем. Переважно побутові оповідання дають і такі автори, як М. Буїла, Фрушкогорка („Панич“, „Дідів сон“), О. Костельник („Наш Янко“ та ін.). Глибші проблеми зустрічаємо у С. Саламона та О. Ковача.

*

Меньше в українському письменстві бачимо драматичних творів. Серед них в першу чергу мусимо згадати твори визначного драматурга С. Черкасенка. Після „Дон Хуана“, „Коли народ мовчить“ (гетьман Мазепа), „Северин Наливайко“ та ін., що їх дав письменник на еміграції, маємо новий твір — „Вельможна пані Кочубеїха“, що саме закінчився друком в журналі „Наша Культура“. Цей новий твір С. Черкасенка поза цінністю його з літературного боку, як драми на історичну тему і до тогож на тему, що й досі ще притягає увагу

українця, а в минулому притягала увагу таких визначних письменників-чужинців, як Байрон, Пушкін та ін., звертає на себе особливу увагу читача новою інтерпретацією взаємин поміж гетьманом Мазепою та родиною Кочубеїв, а зокрема особою Кочубеїхи.

На тему ж доби Мазепи дав драму В. Пачовський п. н. „Гетьман Мазепа. Містерія воскресіння“.

„Обітована земля“ так назвав свою пєсу О. Олесь, що вже була на львівській сцені. Темою для цієї пєси послужила для автора доля родини Крушельницьких.

На тему визвольної повстанської боротьби в Україні дали свої твори Чирський п. н. „Отаман Пісня“, що користується успіхом на українській сцені та Ю. Горліс-Горський п. н. „Клянемося могилами героїв“ — драматична перерібка повісти — споминів автора п. н. „Отаман Хмара“.

„Кров кличе“ так називається пєса Б. Гомзина, в якій підкреслено силу національного почуття і обов'язку, перед чим відступає все інше, в час коли потрібні сили в боротьбі за визволення свого краю і народу. Сюжет пєси взятो з часів останньої боротьби за українську державу.

На тему з легендарних часів минулого дав драму А. Вартовий п. н. „У сумерках віків“.

Автор кількох драматичних творів з сучасного життя та на теми з біблійної історії Дмитро Николишин дав останній свій твір з часів різдва Христа п. н. „Ірод Великий“.

З легкої комедії треба відзначити „Добродія людства“ В. Павлуевича (винахід, що міряє людські думки, почування і т. д. на цьому тлі конфлікти).

З решти авторів можна ще згадати таких як Я. Косовський („Ой три шляхи широкії“, іст. драма „Довбуш“), О. Задума („Відплата“) та ін.

З позаокеанських драматичних творів останніх часів треба згадати О. Лугового та С. Калинця. Про зміст і характер творів О. Лугового промовляють вже самі їх назви, як напр. „За народ свій“, „Ольга Басарабова“ тощо. С. Калинець дав песу п. н. „Дівчина з Ірасеми“ — з часів нападів ботокудів на перших українських поселенців у Бразилії.

*

Звертаючи увагу на основний характер творчости в українській літературі поза ССРСР останніх часів, за винятком небагатьох випадків, можна спостерігти те спільне всім трьом галузям її, що прислуговується до формування підстав українського визволення. Це бадьорість, відданість, певність. Є це відповідю на ту невідрадну дійсність, в якій примушена ще сьогодні перебувати українська нація.
